

5^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ **EuroMed Conference**

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, ΤΕΧΝΗΤΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ, ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ,
ΕΞΥΠΝΕΣ ΠΟΛΕΙΣ, ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ, ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

06-09 ΜΑΡΤΙΟΥ 2024

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΛΑΡΙΣΑΣ-ΜΟΥΣΕΙΟ "Γ.Ι.ΚΑΤΣΙΓΡΑ"-ΛΑΡΙΣΑ

ΙΟΡΓΑΝΩΤΕΣ

Τεχνολογικό
Επιστήμιο Κύπρου

Πανεπιστήμιο
Αττικής

Πανεπιστήμιο Περραιβίας

ΣΥΝΔΙΟΡΓΑΝΩΤΕΣ ΦΟΡΕΙΣ:

- Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
- Περιφέρεια Θεσσαλίας
- Δήμος Λαρισαίων
- Δήμος Ελασσόνας
- Δημοτική Πινακοθήκη Λάρισας «Γ.Ι. Κατσίγρα»
- Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Πολιτισμού, Περιβάλλοντος και Επιστημών

ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

- Επιμελητήριο Λάρισας
- Υφυπουργείο Πολιτισμού της Κύπρου/ τμήμα αρχαιοτήτων
- Κυπριακή Βιβλιοθήκη
- ICOMOS

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ

- Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως
- Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης,
- Υπουργείο Τουρισμού,
- Υπουργείο Εξωτερικών/
Γ.Γ. Απόδημου Ελληνισμού
και Δημόσιας Διπλωματίας,
- Πρεσβεία της Κυπριακής Δημοκρατίας
στην Αθήνα,
- Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

EPT 3

EPT
ΛΑΡΙΣΑ

ΕΓΓΡΑΦΕΣ: www.euromed-dch.eu

Ψηφιακό Μουσείο για την Αθλητική Ένωση Λάρισας - Α.Ε.Λ

Αντωνόπουλος Νίκος

Επίκουρος Καθηγητής

Τμήμα Ψηφιακών Μέσων και Επικοινωνίας

Διευθυντής Εργαστηρίου Νέων Μέσων Επικοινωνίας και Ευχρηστίας - NeMeCULAB

Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Περίληψη

Οι δυνατότητες που δίνουν οι νέες τεχνολογίες να απεικονίσουν και να διασώσουν/αποθηκεύσουν την πολιτιστική κληρονομιά ενός τόπου μαρτυρά στις επόμενες γενιές το παρελθόν της. Στην πόλη της Λάρισας μια από τις σημαντικές στιγμές που ένωσε μεγάλο μέρος των κατοίκων της σε έναν κοινό στόχο ήταν η 17 Μαΐου 1964, όταν οι αθλητικοί σύλλογοι της Λάρισας, Άρης, Ηρακλής, Λαρισσαϊκός και Τοξότης ενώθηκαν και δημιούργησαν την Αθλητική Ένωση Λάρισας - Α.Ε.Λ..

Στα επόμενα 60 χρόνια (1964-2024) της ιστορίας της η Α.Ε.Λ διαδραματίζει καθοριστικό κοινωνικό, πολιτικό, οικονομικό και αθλητικό ρόλο στα δρώμενα της πόλης και της Ελλάδας. Μια από τις κορυφαίες στιγμές στην ιστορία του συλλόγου αλλά και της πόλης ήταν η κατάκτηση του ποδοσφαιρικού Πρωταθλήματος Ελλάδος μετά από έντονες κινητοποιήσεις του κόσμου.

Η παρούσα εργασία αφορά σε πρώτη φάση την αναζήτηση ψηφιακών συλλογών από το δήμο, ιδιώτες, οργανισμούς ή εταιρείες που να έχουν συγκεντρώσει και να διαθέτουν αποθηκευμένο προς χρήση στο διαδίκτυο πολυμεσικό υλικό με την ιστορία της Α.Ε.Λ. ώστε να το διασώσουν. Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε αξιολόγηση ευχρηστίας από ειδικούς αλλά και από κοινό σε εργαστήριο σε ενημερωτικό διαδικτυακό τόπο που παρουσιάζει ολόκληρη την ιστορία της Α.Ε.Λ.

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας αρχικά αναδεικνύουν το κενό που υπάρχει σχετικά με την ύπαρξη αθλητικού μουσείου στην Λάρισα που να αφορά την Α.Ε.Λ. και να υπάρχει πρόσβαση σε τρόπαια όπως το πρωτάθλημα, κύπελλα, φανέλες κτλ. Την μη διατήρηση της ψηφιακής κληρονομιάς της πόλης/ομάδας σε ένα κατεξοχήν ψηφιακό μουσείο που να συντηρείται και να ανήκει σε κάποιο φορέα που θα εξασφαλίζει τη διαχρονική τους ύπαρξη. Τέλος, τα αποτελέσματα από την αξιολόγηση ευχρηστίας σε υπάρχον ενημερωτικό διαδικτυακό τόπο που παρουσιάζει την ιστορία της Α.Ε.Λ είναι ενθαρρυντικά αλλά υπάρχει η ανάγκη για βελτιώσεις και για τον εμπλουτισμό του περιεχομένου με οπτικοακουστικό περιεχόμενο αλλά και άλλες νέες τεχνολογίες (AR, VR κτλ.) και μπορεί να αποτελέσει τη βάση για μια πιο ολοκληρωμένη προσπάθεια.

Μετά από 60 χρόνια ιστορίας η Α.Ε.Λ ίσως δικαιούται τη δημιουργία χώρου τόσο φυσικού όσο και ψηφιακού που να συμβάλει στο να διατηρηθεί και να αναπτυχθεί η αθλητική πολιτιστική κληρονομιά της πόλης προσφέροντας ποικιλοτρόπως στην κοινωνία.

Λέξεις κλειδιά:

Επικοινωνία Ανθρώπου Υπολογιστή, Αξιολόγηση Ευχρηστίας, Ψηφιακό Μουσείο, ΑΕΛ, Αθλητική Ένωση Λάρισας

1. Εισαγωγή

Η πόλη της Λάρισας βρίσκεται στο κέντρο της Ελλάδας και σύμφωνα με την απογραφή πληθυσμού του 2021 στο Δήμο Λαρισαίων διαμένουν 148.562 άτομα. Η πόλη διαθέτει μουσεία που είναι δημόσια και ιδιωτικά και είναι επισκέψιμα στο κοινό όπως είναι το Διαχρονικό Μουσείο, Αρχαιολογικό Μουσείο, Λαογραφικό Μουσείο, Μουσείο Σιτηρών και Αλεύρων, Μουσείο Εθνικής Αντίστασης, Δημοτική Πινακοθήκη Λάρισας «Μουσείο Γ.Ι. Κατσίγρα» κτλ. Τα τελευταία έτη δημιουργήθηκε ένα ιδιωτικό μουσείο που αφορά την Αθλητική Ένωση Λάρισας (ΑΕΛ) με τον τίτλο «Βασίλισσα - Βυσσινί Ιδιωτικό Μουσείο». Η ανάγκη για τη δημιουργία ενός αθλητικού μουσείου που συνδέεται με την ιστορία της πόλης γεννήθηκε μετά το κενό που υπάρχει τόσο από την ίδια την Αθλητική Ένωση Λάρισας αλλά και από τους κρατικούς φορείς να διασώσουν και να λειτουργήσουν ένα μουσειακό χώρο που να φιλοξενεί την εξηντάχρονη και πλέον παρουσία της με χρονολογία ίδρυσης το 1964. Η ΑΕΛ τα επόμενα χρόνια καταγράφει σημαντικές στιγμές στην αθλητική ιστορία της και καταξιώνεται στους πολίτες της Λάρισας, της Ελλάδας και στην Ευρώπη. Η ύπαρξη επίσημου μουσείου που να μπορεί ο επισκέπτης να κατανοήσει την εξέλιξη της ΑΕΛ και ταυτόχρονα της πόλης και να διασωθεί η συγκεκριμένη κληρονομιά του τόπου δείχνει ότι μετά τα 60 χρόνια παρουσία της έχει έρθει. Ο αθλητικός τουρισμός αποτελεί ένα μεγάλο κεφάλαιο για κάποιες χώρες και ειδικά για την Ελλάδα (ολυμπιακοί αγώνες) και οι επισκέπτες μια πόλης ενδιαφέρονται τόσο να παρακολουθήσουν κάποιο αθλητικό γεγονός όσο και για την αθλητική ιστορία.

Η παρούσα εργασία αφορά σε πρώτη φάση την αναζήτηση ψηφιακών συλλογών (κείμενα, εικόνες, ήχος, βίντεο κτλ.) από διάφορους φορείς όπως το δήμο, ιδιώτες, οργανισμούς ή εταιρείες που έχουν συγκεντρώσει πολυμεσικό υλικό και διαθέτουν αποθηκευμένο προς χρήση ελεύθερα στο διαδίκτυο με την ιστορία της ΑΕΛ. Σε δεύτερη φάση εφόσον βρεθεί υλικό που να παρουσιάζει ψηφιακά την ιστορία της ΑΕΛ θα πραγματοποιηθεί σε αυτό αξιολόγηση ευχρηστίας από ειδικούς αλλά και από κοινό σε εργαστήριο για να βρεθεί αν αυτό ενημερώνει/εκπαιδεύει τους χρήστες στην ιστορία της ΑΕΛ με ευχάριστο και εύκολο τρόπο. Η ύπαρξη, εύρεση και διάσωση του ψηφιακού υλικού είναι ιδιαίτερης σημασίας καθώς και η δημιουργία ψηφιακού μουσείου για την ΑΕΛ που θα διατηρήσει την ιστορία της.

Η ΑΕΛ για την πόλη της Λάρισας έχει ιδιαίτερη σημασία και δυναμική σε όλα τα επίπεδα (αθλητικά, πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά, τέχνη, κτλ.) κάτι που διαφάνηκε και στις πρόσφατες δημοτικές εκλογές του 2023 όπου η ΑΕΛ αναφέρθηκε κατά την προεκλογική περίοδο σχετικά με συμφωνία του Δήμου με ιδιώτη ώστε η ΑΕΛ να αγωνίζεται στο νέο ποδοσφαιρικό γήπεδο της πόλης με την ονομασία AEL FC ARENA (Ελευθερία, 2023).

2. Μουσεία για τον αθλητισμό, τουρισμός και η ψηφιακή εποχή

Τα μουσεία και τα αντικείμενα που περιέχουν ουσιαστικά δίνουν μόνο το ερέθισμα ώστε οι επισκέπτες τους ή χρήστες τους αν είναι διαδικτυακά να προσπαθήσουν να βιώσουν την γνώση που περιέχουν. Σύμφωνα με τον Chapman κ.α. 1982, τα μουσειακά εκθέματα δίνουν ένα πλαίσιο αναφοράς που προσδίδει έννοια στα αντικείμενα. Ενώ οι νέες τεχνολογίες όπως η εικονική πραγματικότητα (Virtual Reality), η επαυξημένη (Augmented Reality) πραγματικότητα, το οπτικοακουστικό περιεχόμενο καθώς και οι τεχνολογίες βάσεων δεδομένων, μπορεί να διευκολύνει την επικοινωνία πολιτισμικών/πολιτιστικών αντικειμένων σε διαδικτυακά μουσεία και ίσως να εκπαιδεύσει/ενημερώσει το ευρύ κοινό και εξ αποστάσεως. Σύμφωνα με τον ορισμό του Μουσείου το οποίο τροποποιήθηκε στις 24/08/2022, στη Πράγα: *“Τα μουσεία ικανοποιούν μια ιδιαίτερη ανθρώπινη ανάγκη, τη δημιουργία ενός μόνιμου αρχείου για το πώς έζησαν οι άνθρωποι και τι πέτυχαν σε έναν αλληλοεξαρτώμενο κόσμο. Η παγκοσμιοποίηση έχει.... έχει συνδέσει πλέον το τοπικό, εθνικό στοιχείο με το παγκόσμιο... τα μουσεία είναι χώροι στους οποίους οι άνθρωποι μπορούν να εξερευνήσουν τις προσωπικές τους πεποιθήσεις εν τω μέσω καθολικών αληθειών... το πώς διαμόρφωσαν τα γεγονότα και οι πεποιθήσεις των ανθρώπων του παρελθόντος την εμπειρία του παρόντος.”* (ICOM, 2022)

Στις μέρες μας υπάρχει συζήτηση σχετικά με την ψηφιακή κληρονομιά και τη σημασία της η οποία μπορεί να περιλαμβάνει ήχους, εικόνες, κινούμενες εικόνες, gif και ψηφιακά κείμενα. Πολυμεσικό υλικό το οποίο αναρτάται διαδικτυακά και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και πολλές φορές με το πάτημα ενός κουμπιού μπορεί να διαγραφεί χωρίς να μπορεί να ανακτηθεί χωρίς να αφήσει κανένα ίχνος της ύπαρξης του. Όμως η ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά μέσα από την χρήση των νέων τεχνολογιών μπορεί να φέρει και πίσω στη ζωή μνημεία τα οποία υπήρξαν στο παρελθόν (πχ. ένα ανάκτορο) και να δημιουργήσει εικονικά μουσεία (πχ. με πίνακες ζωγραφικής) που προσφέρουν στους χρήστες του διαδικτύου που τα επισκέπτονται μια μοναδική εύχρηστη εμπειρία ξενάγησης από απόσταση για όλους (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2024.) Σύμφωνα με τα παραπάνω η διατήρηση της ψηφιακής μας κληρονομιάς είναι ένας νέος τομέας που τώρα όσο ποτέ στο παρελθόν είναι σημαντικός γιατί τώρα δεν δημιουργείται πρώτα το αντικείμενο ή το μνημείο και στη συνέχεια ψηφιοποιείται αλλά από την αρχή της παραγωγής του υφίσταται μόνο στον ψηφιακό κόσμο. Στο εξωτερικό η ύπαρξη και διατήρηση μουσείων για τις αθλητικές ομάδες είναι μια διαδεδομένη πρακτική για την διαφύλαξη και τη συνέχιση της ιστορίας. Ενδεικτικά η ομάδα της Barcelona με εκατομμύρια επισκέπτες (Barcelona FC, 2024). είναι στους πρωτοπόρους κάτι που συμβαίνει και σχεδόν με όλους τους άλλους ποδοσφαιρικούς συλλόγους στην Ευρώπη που διαθέτουν ευρωπαϊκούς τίτλους και όχι μόνο με χιλιάδες τουρίστες να τα επισκέπτονται. Στην Ελλάδα η ύπαρξη μουσείων που επικεντρώνονται στον αθλητισμό αρχίζει από το Μουσείο της Ιστορίας των Ολυμπιακών Αγώνων που βρίσκεται στην Αρχαία Ολυμπία, το Εθνικό Γυμναστήριο Αθηνών που διαθέτει αθλητικό μουσείο και βρίσκεται στο χώρο του Ζαπείου στην Αθήνα, το Ολυμπιακό Μουσείο Αθήνας, το Ολυμπιακό Μουσείο Θεσσαλονίκης κτλ. που αποτελούν κέντρα πολιτισμού που επισκέπτονται και χιλιάδες τουρίστες.

Όσον αφορά ενδεικτικά τις ελληνικές αθλητικές ομάδες στις 16 Απριλίου του 2002 ο Παναθηναϊκός Αθλητικός Όμιλος (Sportreview, 2021) γίνεται η πρώτη ποδοσφαιρική ελληνική ομάδα που ιδρύει το δικό της μουσείο το οποίο όμως στην ουσία δεν λειτούργησε. 14 Μαΐου 2006 ο Ολυμπιακός Σύνδεσμος Φιλάθλων Πειραιώς (Olympiacos FC, 2013) ίδρυσε μουσείο το οποίο είναι σε λειτουργία. Ο Πανθεσσαλονίκειος Αθλητικός Όμιλος Κωνσταντινουπολιτών δεν διαθέτει μουσείο στη ποδοσφαιρική του ομάδα αλλά από το 2015 διαθέτει στην καλαθοσφαίριση. Ενώ η Αθλητική Ένωση Κωνσταντινουπόλεως έχει ανακοινώσει πως θα ιδρύσει μουσείο στο νέο της γήπεδο αλλά δεν είναι ακόμη σε λειτουργία. Ο Άρης Θεσσαλονίκης διαθέτει μόνο μουσείο για την ομάδα καλαθοσφαίρισης του το οποίο είναι σε λειτουργία (Inaris, 2023). Τέλος, στη Λάρισα λειτουργεί ιδιωτικό μουσείο που αφορά την Αθλητική Ένωση Λάρισας (ΑΕΛ) από 21 Ιανουαρίου του 2023 (ΒΑΣΙΛΙΔΗΣ - Βυσσινί Ιδιωτικό Μουσείο, 2023). Ποια είναι όμως η Αθλητική Ένωση Λάρισας και υπάρχει η ανάγκη για τη δημιουργία μουσείου; Σύμφωνα με την επίσημη ΠΑΕ στα όσα δημοσιεύει στο διαδικτυακό της τόπο: «Η ΑΕΛ δημιουργήθηκε για να κάνει πραγματικότητα το όραμα για τη δημιουργία μιας πανίσχυρης ομάδας που θα εκπροσωπήσει μια πόλη όπως η Λάρισα Η 17η Μαΐου του 1964 αναφέρεται ως η ακριβής ημερομηνία ίδρυσής της, καθώς τότε – μετά από ένα μαπράζ συσκέψεων και συζητήσεων – πραγματοποιήθηκε στο Δημοτικό Ωδείο Λάρισας η τελευταία και καταλυτική συνέλευση των σωματείων του νομού, στην οποία αποφασίστηκε η συγχώνευση του Λαρισαϊκού, του Ηρακλή, του Άρη και του Τοξότη. Η Αθλητική Ένωση Λάρισας ήταν πλέον μια πραγματικότητα, σχεδιασμένη πάνω στο φόντο της Β' Εθνικής, στις αποχρώσεις του βυσσινί και του λευκού... Τυπικά, η μετατροπή του καταστατικού του Ηρακλή λίγες ημέρες μετά – την 22α Μαΐου – και η έγκρισή του στις 8 Ιουνίου, έδωσε στην ΑΕΛ υπόσταση, ενώ οι ομάδες Δήμητρα, Δόξα Εμποροϋπαλλήλων (με βάση τον Άρη και τους Εμποροϋπαλλήλους), Πελασγιώτιδα (με βάση Λαρισαϊκό και Πελασγικό) και Όλυμπος (με βάση Τοξότη και Πανθεσσαλικό), συμπλήρωναν αυτή τη μεγάλη ποδοσφαιρική οικογένεια αγωνιζόμενες σε μικρότερες κατηγορίες. Την 7η Ιουνίου, στο θρυλικό Αλκαζάρ, καταγράφεται η πρώτη αγωνιστική εμφάνιση, με νίκη 2 – 1 επί του ισχυρού τότε Πανιωνίου, σ' ένα φιλικό παιχνίδι με πανηγυρικό χαρακτήρα, όπου την ομάδα της ΑΕΛ αποτελούσαν ποδοσφαιριστές επιλεγμένοι από τον Λαρισαϊκό, τον Ηρακλή, τον Άρη, τον Τοξότη, τον Πανθεσσαλικό, τον Πελασγικό και την Ανάπλαση Τυρνάβου..... Όλα λοιπόν ήταν έτοιμα για την εκκίνηση, υπό την διοικητική σκέπη

ενός 15μελούς...οικουμενικού Συμβουλίου, το οποίο απαρτίζονταν από εκπροσώπους αθλητικών σωματείων και φορέων της πόλης... » (Ael FC, 2024). Τέλος, μετά από συμφωνία το 2023 του Δήμου Λαρισαίων και της Γήπεδο Α.Ε. που της έχει παραχωρηθεί και διαχειρίζεται το ποδοσφαιρικό γήπεδο με την επωνυμία AEL FC Arena με χωρητικότητα 22.500 θέσεων που μπορεί να επεκταθεί στις 33.000 θέσεις η ΑΕΛ πλέον θα αγωνίζεται στο νέο γήπεδο της πόλης για τα 34 επόμενα χρόνια (Kosmoslarissa, 2022).

Ένας αθλητικός οργανισμός στις μέρες μας δεν διαθέτει μόνο τρόπαια, φανέλες, λάβαρα, μπάλες και άλλα φυσικά αντικείμενα που είναι άμεσα συνδεδεμένα με την ιστορία και την παράδοση της. Οι ψηφιακές πληροφορίες που είναι οι ήχοι (όπως τραγούδια και συνθήματα) φωτογραφίες, κινούμενες εικόνες και κάθε μορφής πολυμεσικό υλικό (ταινίες, τρισδιάστατα γραφικά, gif, εικονοσύμβολα, φόντα επιφάνειας εργασίας) αποτελούν την ψηφιακή κληρονομιά. Το θετικό στοιχείο είναι πως η ψηφιακή αυτή πληροφορία μπορεί μέσα σε λίγα δευτερόλεπτα να είναι διαθέσιμη στο κοινό ανεξάρτητα της απόστασης και με ελάχιστο ως μηδενικό κόστος αλλά η αποθήκευση, ταξινόμηση και διατήρηση της είναι χρονοβόρα διαδικασία που απαιτεί εργατώρες και μεθοδικότητα σε τακτική χρονική βάση (Κιουρεξίδου κ.α. 2019). Αυτός είναι και ο λόγος που ψηφιακές συλλογές/μουσεία κοστίζουν και απαιτούν εξειδικευμένο προσωπικό για τη λειτουργία τους όμως διατηρούν την ιστορική μνήμη και λειτουργούν και ως επικοινωνιακό εργαλείο τελικά για να αυξήσουν τα έσοδα τους οι οργανισμοί που τα διαθέτουν.

Η εργασία αυτή αρχικά ερευνά αν υπάρχει ψηφιοποιημένο υλικό που να αφορά την ΑΕΛ στο διαδίκτυο και που βρίσκεται αυτό. Ο σκοπός είναι η εύρεση και διάσωση του καθώς είναι πολύ πιθανό για διάφορους λόγους στο μέλλον αυτό να διαγραφεί ή να αλλάξει η τεχνολογία και να μην λειτουργεί πλέον (Μαρκλάκα, 2021). Τέλος, αν υπάρχει κάποιος διαδικτυακός τόπος που διαθέτει ψηφιοποιημένη την ιστορία της ΑΕΛ θα πραγματοποιηθεί αξιολόγηση ευχρηστίας στο υλικό που διαθέτει για να γίνει πιο αποτελεσματικός και ίσως να αποτελέσει και τη βάση για μια πιο ολοκληρωμένη προσπάθεια στο μέλλον σε συνδυασμό με ένα φυσικό μουσείο που θα αφορά την ΑΕΛ. Η εργασία στηρίζεται θεωρητικά στο τομέα της αλληλεπίδρασης του ανθρώπου με τον υπολογιστή που ασχολείται με τη διαδικασία της σχεδίασης, υλοποίησης και αξιολόγησης της δημιουργίας ψηφιακών προϊόντων όπως είναι και οι ψηφιακές εκθέσεις/μουσεία. (Ανouris, κ.α. 2015)

3. Μεθοδολογία

Όσον αφορά την αξιολόγηση ευχρηστίας σε εν λειτουργία διαδικτυακούς τόπους υπάρχουν συγκεκριμένες μεθοδολογίες που ακολουθούνται για την εύρεση σφαλμάτων και τη διόρθωση τους ώστε να βελτιωθεί το ψηφιακό προϊόν και να είναι αποτελεσματικό για τους τελικούς χρήστες (Ανouris, κ.α. 2015, Κιουρεξίδου κ.α., 2019, Xanthakis, κ.α. 2024). Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την παρούσα μελέτη έχει τρία στάδια. Το Πρώτο Στάδιο (ΠΣ), της έρευνας πραγματοποιήθηκε με την χρήση της μηχανής αναζήτησης google με τις λέξεις κλειδιά “ΑΕΛ” και “Αθλητική Ένωση Λάρισας” στις 9 Νοεμβρίου του 2023. Στις πρώτες 10 σελίδες των αποτελεσμάτων πραγματοποιήθηκε επίσκεψη με σταθερό υπολογιστή από τον ερευνητή ώστε να καταγραφούν οι διαδικτυακοί τόποι και κοινωνικά δίκτυα κτλ. που διαθέτουν πρωτότυπο ψηφιακό υλικό κάθε είδους (ήχους, φωτογραφίες, κείμενα, πολυμέσα κτλ.) για την ΑΕΛ και δεν ανήκαν σε δημοσιογράφο ή δημοσιογραφικό οργανισμό. Καταγράφηκαν επίσης και όλες οι σελίδες που είχαν στο παρελθόν ανοιχτά τα δεδομένα τους και διέθεταν ψηφιακό υλικό και περιλαμβάνονται στον τελικό πίνακα με *.

Στο Δεύτερο Στάδιο (ΔΣ), αν υπάρχει κάποια διαδικτυακή σελίδα που να διαθέτει ψηφιακή συλλογή/μουσείο με την ιστορία της ΑΕΛ και με ψηφιοποιημένο υλικό θα πραγματοποιούνταν αξιολόγηση ευχρηστίας για να εξεταστεί η αποτελεσματικότητά της. Τέλος, το τρίτο στάδιο περιλαμβάνει τη δημιουργία ερωτηματολογίου που αφορά την αξιολόγηση ευχρηστίας που θα πραγματοποιηθεί από δύο ομάδες χρηστών. Η Πρώτη Ομάδα (1ΠΟ) θα περιλαμβάνει πέντε εμπειρογνώμονες στον τομέα της επικοινωνίας ανθρώπου υπολογιστή (θα πρέπει να έχουν διδαχθεί τουλάχιστον δύο ακαδημαϊκά πανεπιστημιακά μαθήματα στο τομέα της επικοινωνίας

ανθρώπου υπολογιστή και να έχουν επιλέξει και να διδάσκονται και τρίτο μάθημα στον ίδιο τομέα) και μια Δεύτερη Ομάδα (2ΔΟ) χρηστών που θα είναι στο πρώτο τρίμηνο των σπουδών τους στο Τμήμα Ψηφιακών Μέσων και Επικοινωνίας του Ιονίου Πανεπιστημίου σε εργαστηριακό περιβάλλον.

4. Αποτελέσματα

Στο ΠΣ τα αποτελέσματα της έρευνας οδήγησαν στην εύρεση διαδικτυακών τόπων και κοινωνικών δικτύων που διαθέτουν ένα πολύ μεγάλο πρωτότυπο αρχείο με πολυμεσικό υλικό που αφορά την ψηφιακή κληρονομιά της ΑΕΛ. Το οποίο παρουσιάζεται παρακάτω:

Πίνακας 1: Ψηφιοποιημένο υλικό για την ΑΕΛ

α/α	Περιγραφή	Διαδικτυακός τόπος (Σύνδεσμος)
1	Ο επίσημος διαδικτυακός τόπος της παε ΑΕΛ 1964.	https://www.aelfc.gr/
2	Η επίσημη σελίδα της παε ΑΕΛ 1964 στο κοινωνικό δίκτυο YOUTUBE	https://www.youtube.com/c/aeltv/videos
3	Η επίσημη σελίδα της παε ΑΕΛ 1964 στο κοινωνικό δίκτυο Instagram	https://www.instagram.com/aelfcofficial/
4	Η επίσημη σελίδα της παε ΑΕΛ 1964 στο κοινωνικό δίκτυο Facebook	https://www.facebook.com/aelfcofficial
5	Η επίσημη σελίδα της Μητρικής (Ερασιτεχνικής) Αθλητικής Ένωσης Λάρισας στο διαδικτυακό τόπο της.	https://www.e-ael.gr/
6	Η επίσημη σελίδα της Μητρικής (Ερασιτεχνικής) Αθλητικής Ένωσης Λάρισας στο μέσο κοινωνικής δικτύωσης Youtube.	https://www.youtube.com/channel/UCADf2Oya4RFar0t5IfKkR6g
7	Η επίσημη σελίδα της Μητρικής (Ερασιτεχνικής) Αθλητικής Ένωσης Λάρισας στο μέσο κοινωνικής δικτύωσης Facebook.	https://www.facebook.com/ael1964official/
8	Σελίδα στο μέσο κοινωνικής δικτύωσης Youtube με 8.800 video για την ΑΕΛ.	https://www.youtube.com/user/MonaxaLarisa/videos ,
9	Σελίδα στο μέσο κοινωνικής δικτύωσης Flickr με πάνω από 10.000 εικόνες κτλ. για την ΑΕΛ.	https://www.flickr.com/photos/114190377@N03/albums
10	Διαδικτυακή σελίδα από μη δημοσιογράφο ή δημοσιογραφικό οργανισμό που παρουσιάζει όλη την ιστορία της ΑΕΛ αναλυτικά σε ψηφιακή μορφή.	https://www.vissini.gr/
11	Η ψηφιακή παρουσία στο μέσο κοινωνικής δικτύωσης Facebook από φυσικό ιδιωτικό μουσείο που παρουσιάζει την ιστορία της ΑΕΛ σε φυσικό χώρο.	https://www.facebook.com/groups/3084148745003515
12	ΑΕΛ - Γυναικεία Ομάδα Ποδοσφαίρου ΑΕΛ	https://www.facebook.com/aelws
13	*Επίσημη σελίδα οπαδών Monsters που διαθέτει ψηφιοποιημένο υλικό χιλιάδων αρχείων (ανενεργή).	https://monsters-larissa.gr/
14	Επίσημη σελίδα οπαδών ΑΕΛ ATHENS CLUB με ψηφιοποιημένο υλικό και δικό τους περιοδικό.	https://aelathensclub1998.gr/
15	*Forum οπαδών της ΑΕΛ που διαθέτει χιλιάδες αρχεία ψηφιακού υλικού (προσβάσιμο με εγγραφή)	https://www.larissafc.com/

Συνολικά στο ΠΣ βρέθηκαν και καταγράφηκαν αρκετές ιστοσελίδες και μέσα κοινωνικής δικτύωσης που περιλαμβάνουν συνολικά χιλιάδες αρχεία ψηφιακού υλικού που αφορούν την ΑΕΛ και έχουν άμεση σχέση με την ψηφιακή κληρονομιά της. Καταλήξαμε στο ΔΣ ότι το vissini.gr διαθέτει το πιο ολοκληρωμένο αρχείο με την ιστορία και τις πιο σημαντικές στιγμές της ΑΕΛ κατηγοριοποιημένο και ελεύθερα προσβάσιμο στο κοινό ώστε να πραγματοποιηθεί αξιολόγηση ευχρηστίας σε αυτό για τη βελτίωση του. Δημιουργήθηκε διαδικτυακό ερωτηματολόγιο αξιολόγησης το οποίο περιελάμβανε ερωτήσεις που οι χρήστες απάντησαν ανώνυμα και χωρίς την υποβολή κάποιου προσωπικού στοιχείου σε εργαστηριακό περιβάλλον χωρίς προηγούμενη επίσκεψη στο vissini.gr αρχικά η ΙΠΟ και στη συνέχεια τις επόμενες μέρες η 2ΔΟ. Οι περισσότερες ερωτήσεις ήταν 10 βάθμιας κλίμακας όπου το 1 δηλώνει απόλυτη διαφωνία/αρνητική άποψη, το 10 απόλυτη συμφωνία/θετική άποψη και το 5 δήλωνε ουδετερότητα.

4.1 Αναλυτικά αποτελέσματα ΙΠΟ

Οι ΙΠΟ αποτελούνταν από πέντε εικοσάχρονους κατά δήλωση τους (3) άντρες και (2) γυναίκες που είχαν παρακολουθήσει δύο πανεπιστημιακά μαθήματα στον τομέα της επικοινωνίας ανθρώπου υπολογιστή και είχαν επιλέξει και ένα τρίτο μάθημα στον ίδιο τομέα χωρίς να έχουν ξανά πλοηγηθεί ξανά στον διαδικτυακό τόπο. Οι απαντήσεις τους στο ερωτηματολόγιο ευχρηστίας ήταν: Μπορείς να βρεις που είναι η κατηγορία με τίτλο 1988 Οι δρόμοι της φωτιάς; Όλοι απάντησαν Ναι. Μπορείς να βρεις την κατηγορία Δεκαετίες και την χρονική περίοδο 2006-07; Όλοι απάντησαν Ναι. Ενώ, στις υπόλοιπες ερωτήσεις κλίμακας από το 1 (διαφωνία/αρνητικό) μέχρι το 10 (συμφωνία/άριστα) λάβαμε τις παρακάτω απαντήσεις:

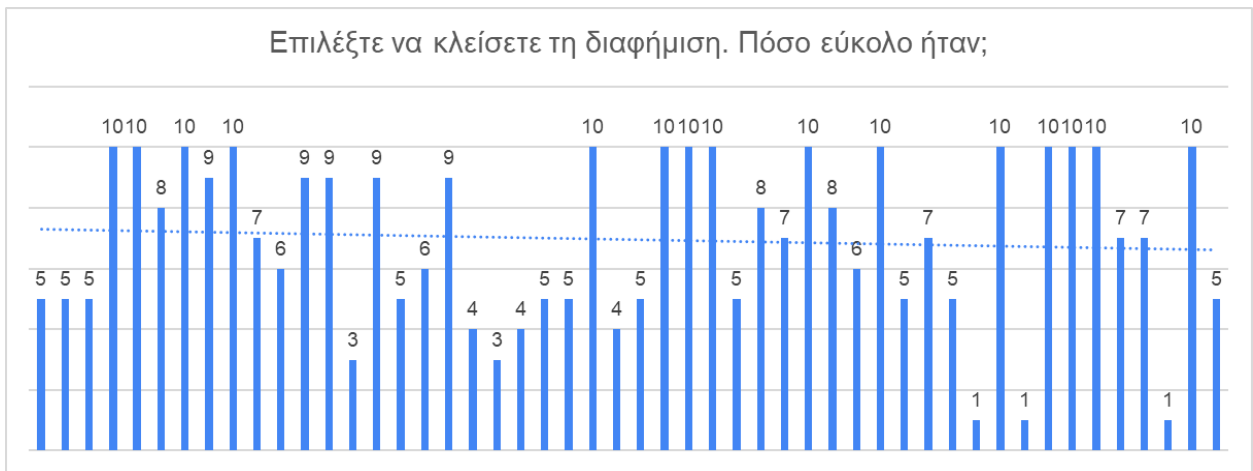
Στην ερώτηση πόσο εύκολο είναι να βρείτε τις πηγές και τις πληροφορίες που ψάχνετε στον ιστότοπο. Οι απαντήσεις ήταν: 7,8,7,8 και 9. Στην ερώτηση πως θα βαθμολογούσατε την εμπειρία που έχετε ψάχνοντας στον ιστότοπο. Οι απαντήσεις ήταν: 7,7,6,8 και 9. Στην ερώτηση πόσο κατανοητό βρήκατε τον τρόπο και τις οδηγίες που διαβάσατε στον ιστότοπο. Οι απαντήσεις ήταν: 8,8,6,9 και 9. Στην ερώτηση χρειάζεται εμπλουτισμός του ιστοτόπου. Οι απαντήσεις ήταν: 6, 8, 4, 2 και 1. Στην ερώτηση πόσο ικανοποιημένος/η είστε από τη χρήση και τα αποτελέσματα. Οι απαντήσεις ήταν: 9, 7, 6, 8 και 9. Στην ερώτηση με την εμπειρία της αναζήτησης στον ιστότοπο αισθάνεστε ότι την επόμενη φορά που θα χρειαστεί να κάνετε αναζήτηση, θα θυμάστε περίπου πως να κινηθείτε. Οι απαντήσεις ήταν: 10, 10, 7, 9 και 10.

Τέλος, μια ερώτηση ανοικτού τύπου που προαιρετική ήταν “Τι θα προτείνετε για τη βελτίωση του ιστοτόπου όσον αφορά τις Δεκαετίες και τα Αφιερώματα;” Οι απαντήσεις που δόθηκαν ήταν: *“είναι μια χαρά έτσι όπως είναι”*, *“Καλύτερη συγγραφή των παραγράφων με μεγαλύτερο χώρο να μη κουράζεται το μάτι του αναγνώστη”*, *“Περισσότερους πίνακες καθώς είναι πιο κατανοητοί ίσως στην κατηγορία αφιερώματα θα έπρεπε να υπάρχει και η ενότητα πρωτάθλημα θα μπορούσε στις δεκαετίες να ήταν η σειρά των χρονολογιών ανάποδα”* και *“Πρώτα οι πιο πρόσφατες χρονολογίες”*.

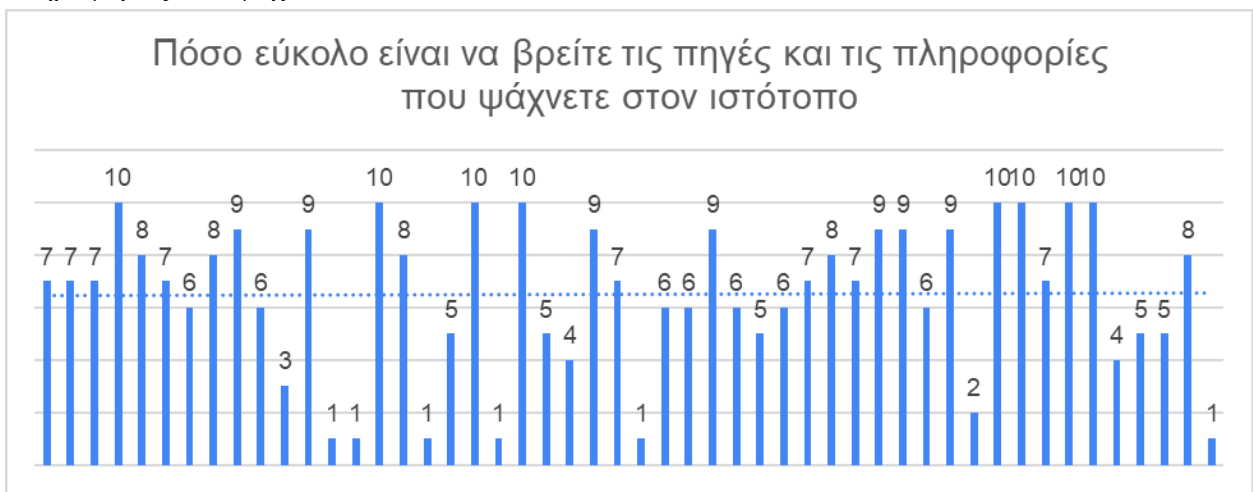
4.2 Αναλυτικά αποτελέσματα 2ΔΟ

Οι 2ΔΟ ήταν φοιτητές/τριες στο πρώτο τρίμηνο της φοίτησης τους στο Τμήμα Ψηφιακών Μέσων και Επικοινωνίας στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο και απάντησαν για μόνο μια φορά στο ερωτηματολόγιο ευχρηστίας σε διαφορετικές μέρες και ώρες μέσα στην ίδια εβδομάδα χωρίς να έχουν ξανά επισκεφτεί τον διαδικτυακό τόπο vissini.gr. Ο τελικός αριθμός των συμμετεχόντων στην έρευνα ήταν 50 άτομα που δήλωσαν πως ήταν 18 ετών (19) άντρες και (31) γυναίκες. Παρακάτω είναι οι απαντήσεις που έδωσαν: Στην ερώτηση αν μπορούσαν να βρουν την κατηγορία Δεκαετίες και την χρονική περίοδο 2006-07 17 απάντησαν Όχι ενώ 3 Ναι. Επιπλέον, στην ερώτηση αν μπορούν να βρουν που είναι η κατηγορία με τίτλο 1988 Οι δρόμοι της φωτιάς 21 απάντησαν Όχι ενώ 29 Ναι.

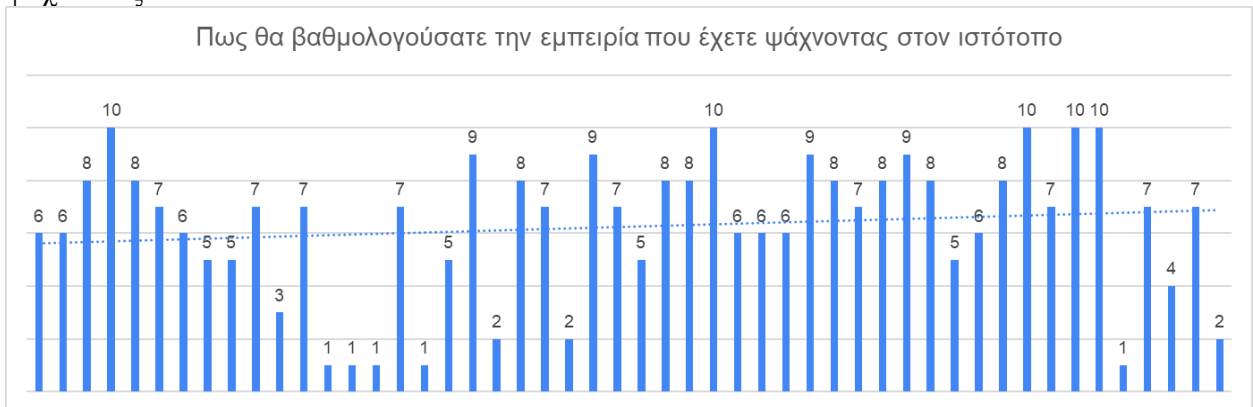
Εικόνα 1: Απάντηση στην ερώτηση να επιλέξετε να κλείσετε τη διαφήμιση και αν ήταν εύκολο.

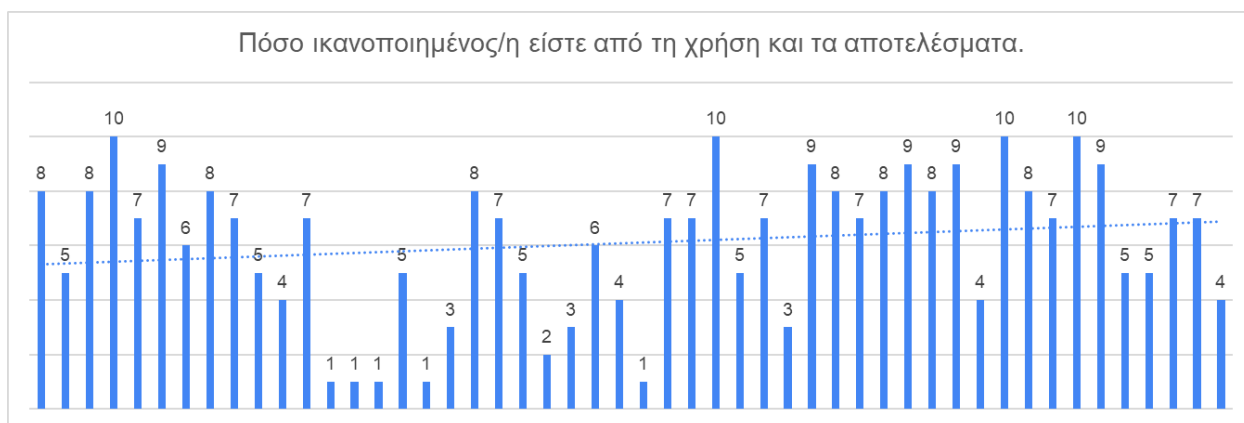
Εικόνα 2: Απάντηση στην ερώτηση πόσο εύκολο είναι να βρείτε τις πηγές και τις πληροφορίες που ψάχνετε στον ιστότοπο.

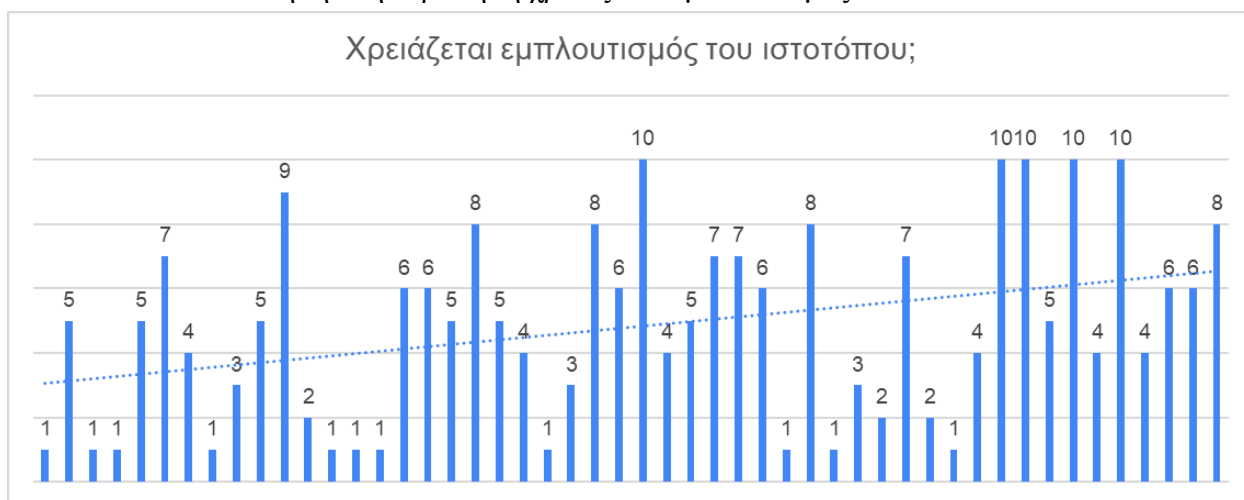
Εικόνα 3: Απάντηση στην ερώτηση πως θα βαθμολογούσατε την εμπειρία που έχετε ψάχνοντας στον ιστότοπο.

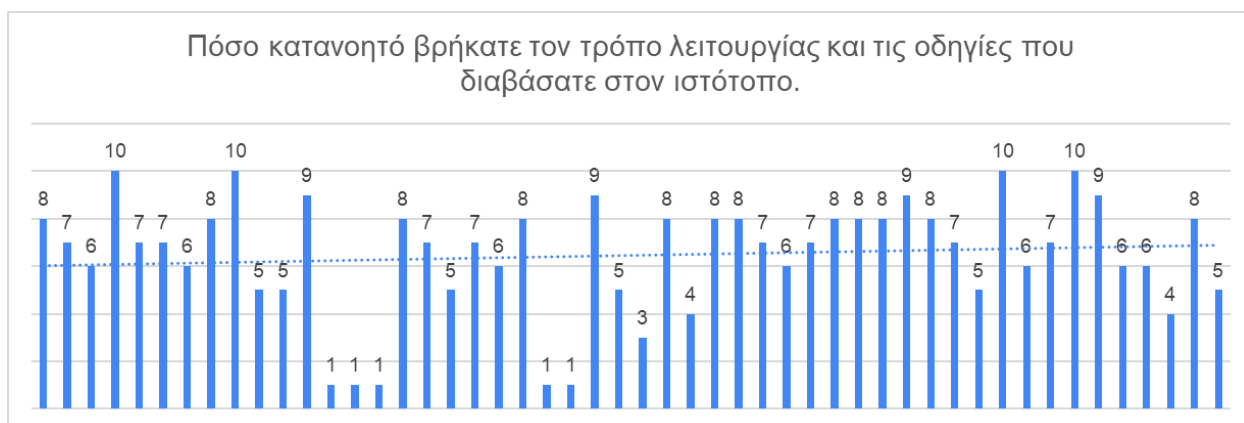
Εικόνα 4: Απάντηση στην ερώτηση πόσο ικανοποιημένος/η είστε από τη χρήση και τα αποτελέσματα.

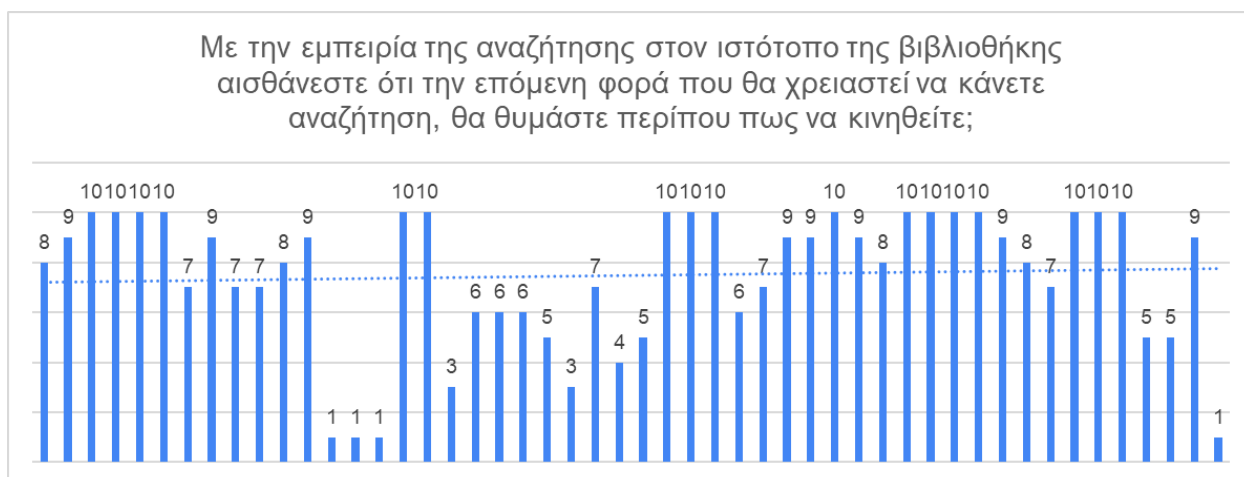
Εικόνα 5: Απάντηση στην ερώτηση χρειάζεται εμπλουτισμός του ιστοτόπου.

Εικόνα 6: Απάντηση στην ερώτηση πόσο κατανοητό βρήκατε τον τρόπο και τις οδηγίες που διαβάσατε στον ιστοτόπο.

Εικόνα 7: Απάντηση στην ερώτηση με την εμπειρία της αναζήτησης στον ιστοτόπο αισθάνεστε ότι την επόμενη φορά που θα χρειαστεί να κάνετε αναζήτηση, θα θυμάστε περίπου πως να κινηθείτε.

Μια ερώτηση ανοικτού τύπου προεραϊκή ήταν “Τι θα προτείνετε για τη βελτίωση του ιστοτόπου όσον αφορά τις Δεκαετίες και τα Αφιερώματα;” Οι απαντήσεις που δόθηκαν ήταν

Τίποτα/δεν ξέρω/δεν απαντώ/δεν γνωρίζω 20 απαντήσεις. Ενώ κάποιου/ες από τους συμμετέχοντες έγραψαν:

“Να υπάρχει μπάρα αναζήτησης για να είναι πιο γρήγορη η αναζήτηση των πληροφοριών”, “Να διαγραφούν τα αφιερώματα και τα εσωτερικά τους κουμπιά να γίνουν κεντρικά κουμπιά (όπως οι Δεκαετίες)”, “Καλύτερη οργάνωση”, “Καλύτερο σχεδιασμό”, “Αλλαγή της γραμματοσειράς” και “Κάποιες κατηγορίες χρονολογιών να είναι πιο ξεκάθαρες”.

5. Συμπεράσματα

Η επίσημη Αθλητική Ένωση Λάρισας δεν διαθέτει αποθηκευμένο και δημόσια κατηγοριοποιημένο ψηφιακό υλικό τόσο για την ιστορία της ΑΕΛ όσο και για τον κάθε αγώνα που πραγματοποιείται. Αυτό συμβαίνει τόσο στις επίσημες ιστοσελίδες της όσο και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης της. Βρέθηκαν κατά την έρευνα λογαριασμοί κυρίως σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης τα οποία εμφανίζουν ένα πολύ μεγάλο όγκο αρχείων κυρίως σε εικόνες και πολυμεσικό υλικό το οποίο όμως κινδυνεύει να χαθεί αν για κάποιο λόγο κλείσει ή διαγραφεί ο λογαριασμός αυτός. Το ιδιωτικό μουσείο που δημιουργήθηκε ψηφιακά δεν διαθέτει και δεν διασώζει την ψηφιακή κληρονομιά που αφορά την ΑΕΛ. Τέλος, βρέθηκε ένας διαδικτυακός τόπος που έχει κατηγοριοποιήσει και αποθηκεύσει την ιστορία της ΑΕΛ από το 1964 μέχρι και σήμερα και σίγουρα μπορεί να αποτελέσει τη βάση για τη δημιουργία ενός επίσημου ψηφιακού μουσείου για την ΑΕΛ.

Όσον αφορά την έρευνα ευχρηστίας στο διαδικτυακό τόπο vissini.gr και για το αν οι χρήστες του μπορούν να ενημερωθούν και να αναζητήσουν την ψηφιακή κληρονομιά και όχι μόνο της ΑΕΛ οι απαντήσεις από τους μέσους όρους στις απαντήσεις (κλίμακα από 1 μέχρι 10-άριστο) τόσο της ομάδας των εμπειρογνομόνων όσο και αυτής των απλών χρηστών δείχνουν ότι για τους απλούς χρήστες χρειάζονται αλλαγές. Στην ερώτηση “Επιλέξτε να κλείσετε τη διαφήμιση. Πόσο εύκολο ήταν;” ο μέσος όρος στην ομάδα 1ΠΟ ήταν 6.6 ενώ στην 2ΔΟ ήταν 6.96. Που δείχνει ότι η διαφήμιση μπορεί να κλείνει με πιο εύκολο τρόπο χωρίς να ψάχνει ο χρήστης και να δυσκολεύεται. Παράλληλα, η ερώτηση “Πόσο εύκολο είναι να βρείτε τις πηγές και τις πληροφορίες που ψάχνετε στον ιστότοπο” η ομάδα 1ΠΟ απάντησε 7.8 ενώ η 2ΔΟ δήλωσε 6.5. Εδώ είναι φανερό πως οι απλοί χρήστες δυσκολεύονται αρκετά στο να βρουν αυτό που ψάχνουν στον ιστότοπο κάτι που δεν ισχύει για τους έμπειρους χρήστες. Το ίδιο βρέθηκε και επιβεβαιώθηκε και από την απάντηση στην ερώτηση “Πως θα βαθμολογούσατε την εμπειρία που έχετε ψάχνοντας στον ιστότοπο” όπου η ομάδα 1ΠΟ απάντησε 7.4 ενώ η ομάδα χρηστών 2ΔΟ μόλις 6.26 που επιβεβαιώνει πως δεν έχουν και μια ευχάριστη εμπειρία αφού δεν βρήκαν αυτό που έψαχναν. Η ικανοποίηση των χρηστών για τον ιστότοπο και τα αποτελέσματα που παράγει αυτό το ψηφιακό προϊόν δείχνει πάλι ότι οι απλοί χρήστες δεν είναι ικανοποιημένοι και υπάρχει μεγάλο περιθώριο βελτιώσεις ειδικά στην απάντηση της ερώτησης “Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από τη χρήση και

τα αποτελέσματα” όπου οι έμπειροι χρήστες 1ΠΟ απάντησαν με μέσο όρο 7.8 ενώ οι απλοί χρήστες 2ΔΟ μόλις 6.1. Επιπλέον, στην ερώτηση “Με την εμπειρία της αναζήτησης στον ιστότοπο αισθάνεστε ότι την επόμενη φορά που θα χρειαστεί να κάνετε αναζήτηση, θα θυμάστε περίπου πως να κινηθείτε;” η ομάδα 1ΠΟ απάντησε σχεδόν άριστα με 9.2 ενώ η ομάδα 2ΔΟ απάντησε με 7,48 που είναι καλό αποτέλεσμα αλλά πάλι μπορεί να βελτιωθεί. Σε αυτό που συμφώνησαν σχεδόν οι δύο ομάδες ήταν πως αισθάνθηκαν ικανοποιημένοι όσο να αφορά το υλικό που διαθέτει ο ιστότοπος καθώς στην ερώτηση αν “Χρειάζεται εμπλουτισμός του ιστοτόπου;” η ομάδα 1ΠΟ απάντησε με μέσο όρο 4.2 ενώ η ομάδα 2ΔΟ με 4.8. Σίγουρα όμως υπάρχει η ανάγκη για βελτιώσεις και για τον εμπλουτισμό του περιεχομένου με οπτικοακουστικό περιεχόμενο αλλά και άλλες νέες τεχνολογίες (AR, VR κτλ.) αλλά η συγκεκριμένη προσπάθεια μπορεί να αποτελέσει τη βάση για ένα ολοκληρωμένο τελικό ψηφιακό προϊόν.

Η Λάρισα και η ΑΕΛ χρειάζεται να ιδρύσουν επίσημο ψηφιακό μουσείο όπου θα διασώσει και θα επικοινωνήσει την ιστορία της και τον πολιτισμό της. Υπάρχει κίνδυνος το ψηφιακό υλικό που είναι στο διαδίκτυο να καταστραφεί ή απλά να διαγραφεί για πάντα χωρίς να μπορεί να ανακτηθεί ποτέ. Χιλιάδες αρχαία ήχου, εικόνας, κείμενα, φωτογραφίες και πολυμεσικό υλικό για την ΑΕΛ και τον κόσμο της υπάρχουν και μπορεί να είναι διαθέσιμα και δωρεάν αλλά για πόσο ακόμη είναι μια ερώτηση που δεν γνωρίζει κανένας να απαντήσει.

Ο διαδικτυακός τόπος που εξετάστηκε προσπαθεί να διαφυλάξει και να αναδείξει την ψηφιακή κληρονομιά της ΑΕΛ αλλά χρειάζεται διορθώσεις και αλλαγές. Η αναζήτηση πληροφορίας μέσω μιας μηχανής αναζήτησης, το γραφικό περιβάλλον και να επικεντρωθεί στους απλούς χρήστες και στην εύχρηστη περιήγηση τους σε αυτόν είναι θέματα που πρέπει να βελτιωθούν άμεσα. Η δημιουργία 3D, εικονικής και επαυξημένης πραγματικότητας αντικειμένων αλλά και των κορυφαίων αθλητικών στιγμών ώστε να εμβαθύνουν και να κατανοήσουν οι χρήστες/επισκέπτες την ιστορία και τις κοινωνικοπολιτικές καταστάσεις της ζωής της πόλης και της ΑΕΛ είναι ακόμη ένα ζητούμενο που θα μπορούσε να προστεθεί στο υπάρχον περιεχόμενο.

Η ανάγκη ο επίσημος Δήμος Λαρισαίων, η περιφέρεια Θεσσαλίας και φυσικά η επίσημη Αθλητική Ένωση Λάρισας ανεξάρτητα από το ιδιοκτησιακό της καθεστώς οφείλουν στην ιστορία της πόλης να συμπορευθούν ώστε να δημιουργηθεί το επίσημο ψηφιακό μουσείο της ΑΕΛ και ταυτόχρονα και το φυσικό. Ίσως αρχικά ο φιλόξενος και ευρύς χώρος της δημοτικής πινακοθήκης Λάρισας στην Νεάπολη δίπλα και στο νέο γήπεδο θα μπορούσε να φιλοξενήσει σε κάποιο χώρο του την προσπάθεια δημιουργίας αυτού του μουσείου (φυσικού και ψηφιακού) ή το Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας. Διαθέτουν προσωπικό, εγκαταστάσεις και χώρους που μπορούν να διαφυλάξουν την αθλητική κληρονομιά της πόλης και αυτός ο νέος χώρος θα δώσει επιπλέον αξία και έσοδα. Ο αθλητικός τουρισμός στην πόλη θα μπορούσε να ενισχυθεί με αυτό το μουσείο/έκθεση και να δώσει επιπλέον κίνητρο στους επισκέπτες της πόλης να μάθουν για την ιστορία της.

Η εξέταση των επιχειρηματικών μοντέλων/προτάσεων που θα επιφέρουν τη βιωσιμότητα σε ένα μουσείο/αποθετήριο (φυσικό και ψηφιακό) με καθημερινή λειτουργία και θα αφορά την ΑΕΛ είναι ένα ενδιαφέρον πεδίο μελλοντικής έρευνας. Η εύρεση επιπλέον υλικού τα πνευματικά δικαιώματα σε αυτό αλλά και η ψηφιοποίηση νέου υλικού και συγκέντρωση του όπως αποκόμματα από εφημερίδες, ηχητικά συνθήματα, πολυμέσα, graffiti κτλ. θα μπορούσε να αποτελέσει την βάση για μια νέα μελέτη. Τέλος, να πραγματοποιηθεί η δημιουργία και η αξιολόγηση ενός εύχρηστου ολοκληρωμένου ψηφιακού μουσείου για την Αθλητική Ένωση Λάρισας - Α.Ε.Λ που να είναι δημόσια προσβάσιμη σίγουρα αποτελεί μια πρόταση μελλοντικής έρευνας που συνδέεται και με την ίδια την ύπαρξη του εργαστηρίου Νέων Μέσων Επικοινωνίας και Ευχρηστίας - *NeMeCULAB* του Τμήματος Ψηφιακών Μέσων και Επικοινωνίας του Ιονίου Πανεπιστημίου.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Ael FC. 2024. 1964 - 1978: Η γέννηση του μύθου. Available at: <https://www.aelfc.gr/istoria/1964-1978/> [Accessed at 10 Jan. 2024]

ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ - Βυσσινί Ιδιωτικό Μουσείο. 2021. Available at: <https://www.facebook.com/groups/3084148745003515/> [Accessed at 10 Jan. 2024]

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. 2024. Ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά. Available at: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/el/policies/cultural-heritage> [Accessed at 10 Jan. 2024]

Inaris. 2023. Ανοίγει και πάλι τις πύλες του το Μουσείο Μπάσκετ του Άρη. Available at: https://www.inaris.gr/2023/09/blog-post_58.html [Accessed at 10 Jan. 2024]

Μαρλάκα Π., Κιουρεξίδου Μ., Αντωνόπουλος, Ν. και Μπούκας Ν. 2021. Ψηφιακός πολιτισμός μέσω χωρικών αφηγήσεων με χρήση εργαλείων επαυξημένης πραγματικότητας. *Open Journal of Animation, Film and Interactive Media in Education and Culture [AFIMinEC]*, 2, 1.

Kosmoslarissa, 2022. Δήμος Λαρισαίων: Ιστορική η απόφαση του δημοτικού συμβουλίου για το ΑΕΛ FC Arena. Available at: <https://www.kosmoslarissa.gr/blog/%CE%BB%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B1-%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CE%B7-%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%86%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%85-%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CF%85-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%BF-ae%CE%BB-fc-arena> [Accessed at 10 Jan. 2024]

Sportreview. 2021. Σαν σήμερα 16 Απριλίου: Ο Παναθηναϊκός εγκαινιάζει το πρώτο μουσείο ελληνικής ποδοσφαιρικής ομάδας. Available at: <https://www.sportreview.gr/?p=8767> [Accessed at 10 Jan. 2024]

Olympiacos FC. 2013. Το Μουσείο του Ολυμπιακού Συνδέσμου Φιλάθλων Πειραιώς. Available at: <https://www.olympiacos.org/olympiacos-museum> [Accessed at 10 Jan. 2024]

Ξενόγλωσση

Μάχη για τη διαφάνεια της διαδικασίας. Available at: <https://www.eleftheria.gr/%CE%B1%CE%B8%CE%BB%CE%B7%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82/item/343786.html>

Avouris, N., Katsanos, C., Tselios, N. and Moustakas, K. 2015. Introduction to Human-Computer Interaction [Undergraduate textbook]. Kallipos, Open Academic Editions. <https://hdl.handle.net/11419/4213>.

Barcelona FC. 2024. Take advantage of Viewer's Day at Barça Immersive Tour! Available at: <https://www.fcbarcelona.com/en/tickets/camp-nou-experience> [Accessed at 10 Jan. 2024]

Chapman, L. 1982. The Future of Museum Education. *Museum News*, July/August 1982, pp. 48-56.

ICOM. 2022. Announce the alternative museum definition that will be subject to a vote. Available at: <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/> [Accessed at 10 Jan. 2024]

Jones, J. and Christal, M. 2002. The Future of Virtual Museums: On-Line, Immersive, 3D Environments. Created Realities Group.

Kiourexidou, M., Antonopoulos, N., Kiourexidou, E., Piagkou, M., Kotsakis, R. and Natsis, K. Websites with Multimedia Content: A Heuristic Evaluation of the Medical/Anatomical Museums. *Multimodal Technol. Interact.* 2019, 3, 42.

Kiourexidou, M., Antonopoulos, N., Piagkou, M., Bamidis, P., Ndunju Njau, S. and Konstantinos Natsis. 2019. Multimedia Application: Virtual Reality with 3D Graphics for Interactive Environment in Medical Education. *Aristotle Biomedical Journal*, 1, 2.

Xanthakis, M., Simatou, A., Antonopoulos, N., Kanavos, A. and Mylonas, N. 2024. Alternative Forms of Tourism: A Comparative Study of Website Effectiveness in Promoting UNESCO Global Geoparks and International Dark Sky Parks. *Sustainability*, 16, 2, 864.